

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 321b-322a

A1.

1-δ: Προμηθεά δὲ δι' Ἐπιμηθεά ὕστερον, ἧ̃περ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν

2-η: Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὦν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν

3-β: ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ

4-α: ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῃ

5-ε: κλέπτει Ἥφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί

B1.

Με τη φράση αυτή ο Πρωταγόρας δηλώνει τις πρωταρχικές γνώσεις του ανθρώπινου είδους με τις οποίες εξασφαλίζεται η επιβίωσή του και οι οποίες προϋποθέτουν τη χρήση της φωτιάς. Γι' αυτό και ο σοφιστής αναφέρεται από κοινού στη θεά της (πρακτικής) σοφίας Αθηνά και τον θεό της φωτιάς Ἥφαιστο, παρουσιάζοντάς τους μάλιστα να εργάζονται σε οίκημα κοινό. Ως ἔντεχνος σοφία νοείται η λογική με την οποία ο άνθρωπος αναδείχτηκε στη συνέχεια κατασκευαστής και δημιουργός (homofaber)· για να επιβιώσει, εξαρτάται αποκλειστικά και υποχρεωτικά από την ευφυΐα του. Κατανοούμε, λοιπόν, τον όρο ως τεχνογνωσία, η οποία επιτρέπει στον άνθρωπο να προβεί σε επινοήσεις και εφαρμογές σωτήριες για τη ζωή του που προωθούν την εν γένει παρουσία του στον κόσμο. Ειδικότερα, συνδέεται με την ανάπτυξη τεχνικών δεξιοτήτων, την οργάνωση της εργασίας ως κατασκευαστικής διαδικασίας, με την επινοήση συμβολικών συστημάτων επικοινωνίας και αντιμετώπισης καθημερινών αναγκών, π.χ. έναρθρος λόγος, με την καλλιέργεια της γης κ.ά. Πάντως, η σοφία αυτή δεν πρέπει να συνδέεται με τη θεωρητική γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι τεχνικές γνώσεις εννοούνται εδώ χορηγημένες στον άνθρωπο ως ολοκληρωμένο σύνολο εκ των προτέρων και όχι ως αποτέλεσμα σταδιακής πείρας του ανθρώπου μέσα στους αιώνες.

Παράλληλα η φωτιά (σὺν πυρί), η πρώτη μεγάλη πηγή ενέργειας που έμαθε να μεταχειρίζεται ο άνθρωπος, εύλογα τοποθετείται στη βάση όλων των έως τότε τεχνολογικών κατακτήσεων. Ως πηγή ενέργειας υπήρξε αναγκαία συνθήκη, για να οδηγηθεί ο άνθρωπος στα υψηλά τεχνικά επιτεύγματα και να αντισταθμίσει με αυτά τη φυσική αδυναμία του. Η ισοδύναμη νοηματικά έκφραση ἔμπυρος τέχνη εκφράζει την εφαρμοσμένη, την κατασκευαστική εκδήλωση της ανθρώπινης δραστηριότητας. Πρόκειται για την πρακτική εφαρμογή των τεχνικών γνώσεων κυρίως με τη χρήση της φωτιάς, καθώς είναι

γνωστό ότι πολλά υλικά, όπως τα μέταλλα, μπορούν να γίνουν αντικείμενο κατεργασίας με τη χρήση της φωτιάς. Ο Πρωταγόρας, λοιπόν, πρέπει να είχε στο μυαλό του αυτό που σήμερα ονομάζουμε τεχνολογία, τηρουμένων των αναλογιών· μια τεχνολογία, βέβαια, προσαρμοσμένη στα μέσα και τις δυνατότητες της εποχής. (321 λέξεις)

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Σοφοκλής, *Αντιγόνη*, στ. 332-364

Και στα δύο κείμενα γίνεται αναφορά στην εξέλιξη του υλικοτεχνικού και πνευματικού πολιτισμού με τόνο ιδιαίτερα αισιόδοξο, καθώς απηχούν τις αισιόδοξες αντιλήψεις της εποχής. Τόσο ο Πρωταγόρας όσο και ο Σοφοκλής εκθειάζουν τον άνθρωπο, που κατόρθωσε να δαμάσει τη φύση και να κυριαρχήσει σε αυτήν (*περνά τον αφρισμένο πόντο...και την υπέρτατη θεά, τη Γη, την άφθαρτη παιδεύει ... κυνηγά... δαμάζει με τεχνάσματα*). Εντούτοις, ο σοφιστής μνημονεύει λιγότερα ανθρώπινα επιτεύγματα σε σύγκριση με τον Σοφοκλή ή δίνει διαφορετική έμφαση από τον ποιητή. Η παρουσίαση του Πρωταγόρα είναι συνοπτική και αξιολογική, καθώς προβάλλει πρώτα τον πνευματικό (θρησκευτική λατρεία και τέχνη, κατάκτηση έναρθρου λόγου) και στη συνέχεια τον υλικοτεχνικό πολιτισμό (*πρώτον ... ἔπειτα ... καί...καί...καί...καί...καί...καί...ἠὔρετο*), ενώ του Σοφοκλή είναι κυρίως χρονολογική και πιο αναλυτική (ναυτική τέχνη, γεωργία, κυνήγι, αλιεία, κτηνοτροφία, έναρθρος λόγος και σκέψη, πολιτική οργάνωση, αντιμετώπιση των καιρικών συνθηκών). Είναι εμφανές ότι ο Σοφοκλής παρουσιάζει τους ανθρώπους σε ένα μεταγενέστερο στάδιο κατά το οποίο έχουν κάνει σημαντικά βήματα στην ανάπτυξη του τεχνικού πολιτισμού και στη διαμόρφωση οργανωμένης πολιτικής ζωής, ενώ ο Πρωταγόρας αναφέρεται κυρίως στα αρχικά στάδια της εξέλιξης του (*καὶ οἰκήσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνὰς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἠὔρετο*). Τέλος, ο σοφιστής αναδεικνύει τον καθοριστικό ρόλο του Προμηθέα, ενώ ο Χορός στην τραγωδία εκθειάζει την ικανότητα του ίδιου του ανθρώπου (*το μέγα δέος ο άνθρωπος γεννά*). [219 λέξεις]

B3. 1-Σ, 2-Λ, 3-Λ, 4-Λ, 5-Σ

B4. λαθρεμπόριο, λαθρεπιβάτης, λαθροθηρία – φωτογραφία, φωτοτυπώ, φωτοβολταϊκά – πυροσβεστική, πυρομανής, πυροβολώ, πυρκαγιά – τεχνολογία, τεχνοκράτης, τεχνοτροπία – θεολογία, θεομηνία, θεοποιώ